

KOMMUNER, LANDSTING OCH IDÉBURNA SEKTORN

Samverkan vid mottagande av nyanlända invandrare

Förord

Därför presenterar vi exempel på samverkan

Under våren 2010 slöt regeringen, den idéburna sektorn och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) en överenskommelse inom integrationsområdet. Syftet var att stimulera samverkan i arbetet med nyanlända invandrades etablering.

Erfarenheter visar att det redan pågår samverkan runt om i landet. SKL:s förhoppning är att överenskommelsen ska stimulera till ytterligare samverkan på lokal och regional nivå mellan kommuner, landsting, idéburna organisationer, statliga myndigheter och näringslivet.

Mot den bakgrunden åtog sig SKL i överenskommelsen att stimulera till ökat samarbete genom att sprida erfarenheter och exempel på hur samverkan kan gå till. Denna rapport är ett steg för SKL att uppfylla detta åtagande. Här presenteras tio exempel på samverkan som SKL har kartlagt under hösten 2010.

Tio exempel med stor bredd

Samverkan inom integrationsområdet mellan idéburna organisationer, kommuner och landsting ser väldigt olika ut utifrån behov och lokala förutsättningar.

Exemplen är hämtade från Malmö i söder till Luleå i norr. Kommuner med både stor och liten befolkning finns med liksom en imponerande mängd aktörer som är delaktiga i mottagandet av nyanlända: idrottsklubbar, lokala föreningar, nationella och internationella organisationer, religiösa samfund, kommuner, landsting och statliga myndigheter.

Exemplen uppvisar även en stor bredd vad gäller organisation, omfattning och innehåll. Kostnaderna för verksamheterna varierar från några tusental kronor till flera miljoner. Det handlar om projekt, delprojekt och permanenta verksamheter. En del aktörer har precis startat medan andra är i färd med att avveckla sina projekt och mobilisera krafter för att låta verksamheten leva vidare i andra former.

Koppling till teman i överenskommelsen

Den dialog som regeringen, den idéburna sektorn och SKL hade inför överenskommelsen var uppdelad i sex temaområden: språk, hälsa, bostad, arbete/sysselsättning, utbildning/bildning och mötesplatser.

Ofta genomsyras verksamheterna av alla sex teman på något sätt. Men vissa är ibland mer dominerande än andra. För att visa den huvudsakliga inriktningen på de verksamheter som lyfts fram i denna rapport har vi angivit vilket eller vilka av temana som bäst stämmer in på de olika verksamheterna.

Tack!

Vi vill tacka alla representanter för organisationer, kommuner och landsting som har träffat oss runt om i landet. Ett särskilt tack till alla som har deltagit i de verksamheter som vi har besökt och som har svarat på våra nyfikna frågor.

Rapporten har sammanställts på avdelningen för lärande och arbetsmarknad av Roy Melchert (projektledare) och Viktor Wigren.

Stockholm i februari 2011

Per-Arne Andersson, avdelningschef/direktör
Avdelningen för lärande och arbetsmarknad

Innehåll

Föreningsskolan – en chans att prova på olika aktiviteter	6
Ett brett urval av aktiviteter.....	6
En enkel metod med många positiva effekter.....	7
Framtida föreningsskolor.....	7
Barn i väntan och Barn i start stärker självförtroendet.....	8
Stödgruppsarbete.....	8
Samverkan är nyckeln.....	9
Viktigt med förtroende	9
Frivilligcentralen lyfter resurssvaga individer	10
Aktiviteter i egen regi.....	10
Samverkan med kommunen ställer andra krav	11
Centrum för hälsa och integration synliggör ohälsa.....	12
Hälsosamtal synliggör ohälsa	12
Projektet kopplar samman individ med föreningsliv.....	13
Hälsosamtal - en permanent del i introduktionen?.....	13
Stockholms stad och föreningar lyfter Järvafältet	14
Järvalyftet - en långsiktig satsning	14
Samverkan med närings- och föreningsliv - en förutsättning för framgång	15
Luleå kommun samarbetar med 80 föreningar	16
En lång tradition av samverkan.....	16
Samverkansöverenskommelse med Röda Korset.....	17
Projektet Somalier startar företag	18
Projektet Somalier startar företag	18
Flera kommuner är med.....	19
Önskan om bredare samverkan.....	19
Samverkan kring hörselskadade och döva	20
Ett tjugotal döva och hörselskadade asylsökande varje år	20
Yrkeskompis ger kontakter och erfarenhetsutbyte	22
Vissa krav ställs på deltagarna	22
Individer matchas utifrån bakgrund och kompetens	23

Yrkeskompis tillför ett brukarperspektiv	23
Yrkeskompis skulle helst inte behövas, men.....	23
Komsamman – ett projekt för familjer.....	24
Familjen i fokus	24
Flera aktörer i projektet	24

Fakta

Namn: Föreningsskolan

Plats: Alingsås

Aktörer: Alingsås kommun och nio olika föreningar

Syfte: Prova på olika fritidssysselsättningar

Temaområde: Hälsa, mötesplats

Föreningsskolan – en chans att prova på olika aktiviteter

Under elva veckor hösten 2010 anordnade Alingsås kommun Föreningsskolan tillsammans med ett antal föreningar. Där fick ett tjugotal barn prova på olika idrotter och aktiviteter samtidigt som föräldrarna fick information om föreningslivet.

Upprinnelsen till Föreningsskolan var att Kultur- och Fritidsnämnden tillsammans med Integrationsavdelningen i kommunen ville öka utlandsföddas deltagande i föreningslivet på orten.

Lena Eriksson är föreningskonsulent i Alingsås, och hon berättar att Föreningsskolan som idé är gammal. Det som är nytt är målgruppen.

- Förut har det varit en generell satsning på hela årskurser för alla elever. Nu har det varit nyanlända barn mellan 7 och 12 år.

Enligt Lena Eriksson saknar ofta nyanlända barn och ungdomar stöd hemifrån för att långsiktigt engagera sig i föreningslivet. Att barnen deltar i aktiviteter är i sig positivt, men från kommunens sida ansåg man att även föräldrarna behövde information och kunskap om föreningsliv av den typ som finns i Sverige.

- Ungarna kan gå på aktiviteter, men den stora grejen är att få med föräldrarna och visa att man hjälps åt. Knyter skridskor, kokar korv och så vidare, säger Lena Eriksson.

Ett brett urval av aktiviteter

Under elva veckor har 21 barn och deras föräldrar träffats en gång i veckan och besökt olika föreningar.

Barnen har fått testa de olika aktiviteter som föreningarna erbjuder. Det har bland annat stått scouting, skridsko, tennis, badminton, musikteater och kampsport på schemat.

Urvalet av aktiviteter har baserats på föreningarnas vilja och möjlighet att kunna ta emot en grupp barn och ge ett smakprov på vad det innebär att delta. I urvalet tog kommunen också hänsyn till att det inte ska vara så kostnadskrävande för barnen att fortsätta med den idrott eller aktivitet som de tycker bäst om när föreningsskolan har upphört.

En enkel metod med många positiva effekter

Lena Eriksson framhåller att en av de viktigaste beståndsdelarna i Föreningsskolan är dess enkelhet.

- Det är en enkel grej, vi har lagt några timmar på det och lite pengar. Kostnaden exklusive arbetstid har varit 22 000 kronor, där 1000 kronor har delats ut till varje förening som har ställt upp med ledare. Sedan har varje deltagare fått en vattenflaska och på avslutningen gav vi bort pulkor i avslutningspresent.

Föreningsskolan har haft många positiva effekter. Den skapar mötesplatser där alla är lika mycket värda.

- Barnen kommer från olika delar av staden och möts nu på ett ställe där alla har ungefär samma kunskaper i svenska. Idrotten har inget behov av språk. Handboll, fotboll och judo har samma språk världen över. Dessutom knyter man nya kontakter.

Framtida föreningsskolor

Efter att ha klarat av den första omgången under hösten 2010 kommer Föreningsskolan att utvärderas under våren 2011. Då finns det också planer på att ordna en ny föreningsskola med lite äldre barn.

De deltagande föreningarna har uttryckt sig positivt över att de har fått vara med. Föreningarna ser det som en möjlighet att vidga sin rekryteringsbas inför framtiden men också att få vara en del av ett inspirerande nytänkande arbete.

Fakta

Namn: Barn i väntan och Barn i start

Plats: Malmö, Göteborg, Linköping, Eskilstuna, Vingåker, Nyköping, Stockholm och Lund

Aktörer: Individuell människohjälp, Svenska kyrkan och kommunen på respektive ort

Syfte: Stärka självkänslan hos asylsökande och nyanlända

Temaområde: Hälsa, utbildning, mötesplats

Barn i väntan och Barn i start stärker självförtroendet

Barn i väntan och Barn i start ska stärka självkänslan hos asylsökande och nyanlända barn. Verksamheten erbjuder ett pedagogiskt program för barn och ungdomar som vill lära sig mer om sig själva, asylprocessen och om hur det är att vara ny i Sverige. Verksamheten startade i Malmö och har spridits till andra delar av landet.

I Malmö är det Individuell människohjälp, Svenska kyrkan och Malmö Stad som driver Barn i väntan och Barn i start tillsammans. Det har man gjort sedan 2007.

Barn i väntan skapades eftersom barnens behov i asylmottagandet behövde fångas upp. Sedan utökades verksamheten med Barn i start, som omfattar barn som har fått uppehållstillstånd.

Sedan starten i Malmö har Barn i väntan och Barn i start spridit sig över landet och finns nu även i Göteborg, Linköping, Eskilstuna, Vingåker, Nyköping, Stockholm och Lund. Hur samverkan mellan de olika parterna ser ut varierar utifrån de lokala förutsättningarna men innehållet i programmet ser i stort sett likadant ut överallt.

Stödgruppsarbete

Två dagar i veckan har Barn i väntan och Barn i start verksamhet i Malmö. Åtta barn åt gången får ta del av ett program som syftar till att stärka deras självkänsla och lära dem mer om asyl- eller integrationsprocessen.

Verksamhetens kärna är så kallat stödgruppsarbete. Genom samtal, pedagogiska lekar, bild och drama ges barnet redskap att uttrycka sina känslor och får kunskap om asyl- och integrationsprocessen. Metoden har bland annat influerats av *CAP, Children are people too*, som är ett program utvecklat för barn.

Varje träff har ett på förhand bestämt tema som kommer i en viss ordning. Grupperna är mötesplatser där barnen på olika sätt får uttrycka sina upplevelser och möta andra barn i liknande situation.

- Vi arbetar jagstärkande. Vi vill skapa ett rum där barnen ska bli sedda och samtidigt lära sig språket, svenska koder etcetera. Vi vill även visa på att de har mycket att vara stolta över och har mycket att tillföra det nya landet, berättar Helene Rahm som är

verksam vid Individuell människohjälp och var en av initiativtagarna till verksamheten i Malmö.

Parallellt med barngruppen träffas även föräldrar och syskon i egna grupper. Föräldragruppen har samma tema som barngruppen.

Helene Rahm berättar att verksamhetens nytta har varit påtaglig för de cirka 200 barn som har deltagit i Malmö till och med år 2010.

- Det händer saker med barnen när de är här. Efter nio, tio veckor när programmet nästan är över ser man stor skillnad på barnen jämfört med när de först kom in. När de kom vågade de knappt se på oss eller grät stora delar av tiden. Men nu sprudlar de av glädje och vågar uttrycka sina känslor och erfarenheter. Man märker att arbetet ger resultat.

Samverkan är nyckeln

Samverkan mellan Individuell människohjälp, Svenska kyrkan och Malmö stad är enligt Helene Rahm avgörande för att verksamheten ska kunna fortgå.

- Styrkan med Barn i väntan och Barn i start är samarbetet. Utan någon enskild av parterna skulle det inte gå.

Individuell människohjälp är en biståndsorganisation som bekämpar och synliggör fattigdom och utanförskap. I Barn i väntan och Barn i start har de ett övergripande ansvar inklusive administrationen av verksamheten. Tillsammans med Svenska kyrkan utbildar de nya gruppledare som kan starta nya Barn i väntan- och Barn i start-grupper i hela Sverige. Svenska kyrkan står också för lokaler och till viss del för personal till föräldragrupperna. Kommunen i sin tur står för delar av finansieringen och ansvarar tillsammans med gruppledarna för rekryteringen av deltagare.

Viktigt med förtroende

Enligt Helene Rahm var det svårt att rekrytera deltagare när verksamheten var ny. Det fanns en viss skepsis hos en del nyanlända mot att prata i grupp om känslor och asylprocessen.

Men efter att Individuell människohjälp och Svenska kyrkan hade spritt metoden så är det nu kö till verksamheten. Helene Rahm tror också att det har spelat roll att tidigare deltagare har talat väl om verksamheten.

Fakta

Namn: Caritas Frivilligcentral

Plats: Hjällbo, Angered
(Göteborg)

Aktörer: Caritas, Göteborgs stad

Syfte: Underlätta inträdet på
arbetsmarknaden för utsatta
grupper

Temaområde: Arbete och
sysselsättning

Frivilligcentralen lyfter resurssvaga individer

I nordöstra Göteborg ligger områdena Hjällbo och Angered. Över 80 procent av de boende är födda utomlands och merparten av de asylsökande i Göteborg bor där. Här har biståndsorganisationen Caritas en Frivilligcentral som riktar sig till personer som på olika sätt har behov av särskilt stöd. Verksamheten bedrivs både i egen regi och i samverkan med Göteborgs stad.

Caritas är den katolska kyrkans biståndsorganisation som bedriver verksamhet på många platser runt om i världen. I Sverige har organisationen varit relativt osynlig men i Hjällbo har den funnits länge. År 1994 öppnade Caritas Frivilligcentralen för att hjälpa alla människor i behov av stöd, oavsett bakgrund.

Gun Holmertz, som har varit med sedan starten, berättar att man jobbar efter två vägledande principer på Frivilligcentralen.

- Alla ska tala svenska och blanda sig. Nationella och etniska grupper tillåts inte isolera sig i sin särart och kultur, det får de göra någon annanstans.

En central del av aktiviteterna på Frivilligcentralen kretsar kring att försöka råda bot på den höga arbetslösheten i området och på individers bristande kunskaper i det svenska språket.

- Frivilligcentralen har blivit en plats dit alla kan komma och få prata svenska. De deltagande tror att de inte kommer att klara det utifrån att de inte har klarat SFI, men här lägger vi det på en sådan nivå att alla kan vara med. Vi har inte många lärare här, principen är att man får lära sig av varandra. Inte så många har fått jobb, men de har stärkts och mår bättre.

Aktiviteter i egen regi

Caritas Frivilligcentral har en mångfald av aktiviteter. En del håller Caritas i själva medan andra aktiviteter genomförs i samverkan med andra aktörer. Själva bedriver Caritas språkträningsgrupper, samhällsstudier och social rådgivning. Man har också en jourtelefon för kvinnor och självhjälpsgrupper och håller i stödsamtal på en mängd olika språk. Caritas erbjuder även läxhjälp och hantverksstuga för mellanstadieelever.

Samverkan med kommunen ställer andra krav

I två projekt samarbetar Caritas med kommunens stadsdelsförvaltningar Lärjedalen och Gunnared. Det handlar om projekt för individer som har varit arbetslösa under en längre period. I projekten finns ett inslag av myndighetsutövning genom att Caritas kontrollerar deltagarnas närvaro. Den är en förutsättning för att de ska få ekonomiskt bistånd från kommunen. Caritas inblandning i dessa projekt skiljer sig därför väsentligt från deras övriga verksamheter, där individers deltagande helt baserar sig på frivillighet utan närvarokontroll eller koppling till ekonomiskt bistånd.

Det ena projektet, Blomman, är ett samarbete mellan Caritas och Introduktionsenheten Nordost. Det vänder sig till nyanlända som av olika anledningar har svårt att passa in i den traditionella SFI-modellen. Ofta har de särskilda behov av stöd. Det handlar bland annat om äldre människor som har problem med språkinläring och med att etablera sig på arbetsmarknaden, kvinnor med låg eller ingen utbildning och personer med fysiska och psykiska svårigheter.

Det andra projektet heter Trappa upp och är ett permanentat projekt som drivs av Stadsdelsförvaltningen Lärjedalen. Syftet med projektet är att rusta deltagarna utifrån deras förutsättningar så att de kommer ut i egen försörjning. Caritas Frivilligcentral har sedan år 2006 varit en del av detta projekt med ansvar för de inledande stegen i en process som ska leda till att deltagarna tar klivet ut på arbetsmarknaden.

Helen Mindelsohn, enhetschef på introduktionsenheten i Angered, ser att Caritas fyller en viktig funktion.

- Caritas tar hand om dem som har det svårast. Krassliga och klena individer som inte kan delta i SFI. Men de behöver fortfarande en plats att gå till och lära sig något. Fast det är svårt att veta vad det ger, för det är en svår målgrupp. I slutändan är det tur att Caritas finns där för dem. Det fyller en funktion.

Fakta

Namn: Centrum för Hälsa och Integration

Plats: Kronobergs län

Aktörer: Röda korset, Rädda barnen, Svenska kyrkan, länets kommuner, Landstinget Kronoberg,

Arbetsförmedlingen och ytterligare frivilligkrafter

Syfte: Kompletterande hälsosamtal

Temaområde: Hälsa, arbete och sysselsättning

Centrum för hälsa och integration synliggör ohälsa

I Kronobergs län har projektet Centrum för hälsa och integration utarbetat en samverkansmodell som baseras på ett inledande hälsosamtal för nyanlända. För att möta de behov av rehabilitering som vissa nyanlända har samverkar flera aktörer för att på bästa sätt kunna erbjuda lämpliga insatser.

Svenska Röda Korset, Rädda barnen och Svenska kyrkan på regional nivå driver projektet Centrum för hälsa och integration i Kronobergs län. Utgångspunkten är att flyktingar är beroende av god hälsa för att kunna etablera sig. Många flyktingar bär på erfarenheter som påverkar deras hälsa negativt och leder till minnes- och koncentrationssvårigheter. Vägen blir då lång för individen att hitta sin plats i samhället och på arbetsmarknaden.

Hälsosamtal synliggör ohälsa

Projektet främjar samarbete inom länet mellan vården, kommunerna, Arbetsförmedlingen och andra aktörer som på olika sätt arbetar med flyktingars hälsa och integration.

Kärnan i verksamheten är ett samtal om individens hälsa. Man ser på den nyanländes livssituation utifrån ett familjeperspektiv, bakgrunden i hemlandet och hur livet i Sverige ser ut idag. Stort fokus läggs även på individens egna resurser och framtidsplaner för att skapa en helhetsbild av hur han eller hon mår, eventuella symptom och deras orsaker. Kommunens tjänstemän väljer ut de personer som genomgår hälsosamtalen.

Tanken är att samtalen ska vara ett komplement till den ordinarie hälsoundersökningen och synliggöra hälsoproblem som annars kanske inte skulle upptäckas. Den helhetsbild som kommer fram vidareförmedlas och återkopplas till vården, kommunen, arbetsförmedlingen eller frivilligorganisationer så att dessa kan sätta in relevanta åtgärder.

För att underlätta rehabilitering, som ofta försvåras av att individerna bollas mellan myndigheter, menar Centrum för hälsa och integration att det krävs en ordentlig samverkan mellan inblandade aktörer. Mellan åren 2007 och 2010 har länets åtta kommuner och projektet upparbetat en tät samverkan.

Projektet kopplar samman individ med föreningsliv

Att erbjuda de nyanlända kontakt med föreningslivet är en central del i projektets verksamhet, eftersom nyanlända ofta har få kontakter med det civila samhället i Sverige. Att vara delaktig i föreningslivet skapar ett kontaktnät och en trygghet vilket kan vara viktigt för välbefinnandet. Centrum för hälsa och integration har därför åtagit sig att förmedla kontakt mellan individer och frivilligorganisationer, utifrån de intressen och behov som den enskilda personen har tagit upp i hälsosamtalet.

Hälsosamtal - en permanent del i introduktionen?

Centrum för hälsa och integration har en förhoppning om att hälsosamtalet ska bli en permanent del i introduktionen för nyanlända genom att arbetssättet implementeras i sjukvården och skolhälso i Kronobergs län. En del av hälsosamtalen har därför gjorts med personal från projektet och vårdpersonal. I Tingsryd och Växjö har även skolhälso börjat använda metoden i sitt arbete när den träffar elever.

Fakta

Namn: Järvalyftet

Plats: Stockholm

Aktörer: Stockholms stad, lokala närings- och föreningslivet

Syfte: Social och ekonomisk utveckling i stadsdelarna kring Järvalyftet

Temaområde: Utbildning och bildning, arbete och sysselsättning, bostad, mötesplats

Mer finns att läsa på

www.stockholm.se/jarvaandan .

Stockholms stad och föreningar lyfter Järvalyftet

Järvalyftet i nordvästra Stockholm samlar stadsdelarna Akalla, Husby, Rinkeby, Kista och Tensta/Hjulsta. Området är förknippat med segregation och utanförskap. För att skapa en positiv utveckling i Järvalyftets stadsdelar antog Stockholm år 2009 en långsiktig vision: Järvalyftet. Genom medverkan från boende och samverkan med andra parter ska levnadsvillkoren förbättras i detta område.

Under de senaste årtiondena har de stadsdelar som knyts samman av Järvalyftet, Akalla, Husby, Rinkeby, Kista och Tensta/Hjulsta varit föremål för den ena integrationssatsningen efter den andra. Dessa utsatta stadsdelar har kämpat med problem som hög arbetslöshet och bostadsområden i behov av upprustning.

Statliga och kommunala initiativ har avlöst varandra för att man ska få bukt med problemen. Stora ekonomiska resurser har plöjts in i projekt utan att bestående resultat har kunnat uppvisas. Uppföljningar och utvärderingar har inte kunnat visa en utveckling bort från det etniska, ekonomiska och sociala utanförskapet. Projekten har präglats av kortsiktigt tänkande.¹

Järvalyftet - en långsiktig satsning

Mot denna bakgrund beslutade Stockholms stad år 2009 att inleda en långsiktig satsning, Järvalyftet, för att skapa en positiv social och ekonomisk utveckling i stadsdelarna kring Järvalyftet.²

Målet med satsningen är att skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör Järva till ett område dit många vill flytta och stanna kvar och att detta ska nås genom medverkan från boende och samverkan med andra parter.

Järvalyftet kretsar kring fyra huvudområden som ska vara vägledande:

- Bra boende och mer varierad stadsmiljö
- Trygghet i vardagen
- Stärkt utbildning och bra språkundervisning
- Fler jobb och ökat företagande

Mycket av satsningen ska ske inom befintlig budget men ytterligare 200 miljoner kronor är tillskjutna för att bedriva en viss försöksverksamhet. De mest resurskrävande satsningarna svarar de allmännyttiga bostadsföretagen för.

¹ Utlåtande 2007:96 RV (Dnr 314-1325/2007) Stockholms stad

² Utlåtande 2007:96 RV (Dnr 314-1325/2007) Stockholms stad

Samverkan med närings- och föreningsliv - en förutsättning för framgång

Stockholms stad har ansett att det är en nödvändighet att samverka med andra aktörer om de uppsatta målen ska kunna nås. Det lokala närings- och föreningslivet spelar därför en viktig roll i Järvalyftet.

En av de viktigaste delarna i satsningen har varit att skapa en ”Järvaanda” där goda krafter och nätverk ska samlas och bidra till ett tryggt område. Järvalyftets slogan lyder ”Järvaandan, JA! Omtanke och stolthet. Här ställer vi upp för varandra”. Aktörer såsom fastighetsbolag, lokala företag, skolor och ideella föreningar har anslutit sig till detta. Sammanlagt är det 250 medlemmar i Järvaandan.

För att öka trivsel och trygghet i närområdet satsar fastighetsägarna på bovärdar och i samarbete med stadsdelsförvaltningen på åtta medborgarvärdar som finns i utemiljön i Rinkeby och Husby. Förutom det finns fem fältassistenter och ett 20-tal ungdomsvärdar. Ungdomsvärdarnas roll är bland annat att vara förebilder för andra ungdomar.

År 2009 engagerades 50 föreningar för en gemensam insamling av skräp inom kampanjen ”Järva rent och snyggt”. Lyckade medborgardialoger har också anordnats där många konstruktiva förbättringsförslag har lämnats av invånarna i Järva.

Stora satsningar görs också för att rusta upp lägenheter i området och öka stadsmässigheten, exempelvis genom nya mötesplatser i gallerior, bibliotek och nya församlingslokaler. Läxläsningprojekt och satsningar på mentorskap är ytterligare exempel på insatser inom Järvalyftet.

Fakta

Namn: Invandrarservice

Plats: Luleå

Aktörer: Luleå kommun och ett 80-tal andra aktörer

Syfte: Samordning av flyktingmottagning och allmän service till nyanlända

Temaområde: Hälsa, arbete och sysselsättning, språk, bostad, utbildning och bildning, mötesplats

Luleå kommun samarbetar med 80 föreningar

Luleå kommun har ett avtal med staten om att årligen ta emot 100-120 flyktingar. För att skapa ett bra mottagande för dessa flyktingar har man sedan lång tid tillbaka valt att engagera föreningslivet. Kommunen samarbetar med ett 80-tal föreningar, allt för att kommunens nya invånare ska ges en chans att etablera sig och finna sig tillrätta i samhället.

Att samverka med föreningslivet har under lång tid setts som en viktig del i integrationsarbetet i Luleå. Strategin bygger på att ett brett kontaktnät för de nyanlända underlättar deras väg in i samhället och motverkar fördomar.

- Vi tror att det är bra om så många som möjligt känner en flykting, bor granne med en flykting eller har en flykting i sin förening. Blir man bekant med de nyanlända får fördomarna svårare att frodas. Det blir en tillgång i integrationsarbetet när så många lulebor blir inblandade på något sätt.

Det berättar Solveig Eriksson som är avdelningschef på Invandrarservice. Det är en enhet under Arbetsmarknadsförvaltningen som arbetar med samordning av kommunens flyktingmottagning.

En lång tradition av samverkan

Redan när Invandrarservice skapades 1989 var det en uttalad målsättning att engagera föreningslivet. I början var det framförallt idrottsföreningar och frikyrkliga samfund som ställde upp och hjälpte till med mottagandet av kvotflyktingar. Solveig Eriksson berättar att uppslutningen var stor direkt.

- Föreningarna gjorde listor på resurser som fanns i föreningen – vilka som hade bil och kunde hjälpa till att skjutsa om det behövdes för att storhandla, vilka som kunde sy gardiner eller vilka som var intresserade av blommor. Listan ställdes till vårt förflöende och vi fick använda oss av dessa resurser när det behövdes.

Ett av de första stegen som kommunen tog var vänfamiljer. Nyanlända familjer matchades samman med etablerade svenska familjer utifrån ambitioner och intressen. De familjer som tog del i den verksamheten under den första tiden har, berättar Solveig Eriksson, fortsatt att vara vänner. Verksamheten med vänfamiljer har tagits över av den lokala FN-föreningen. Samverkan har intensifierats genom åren

Allt eftersom har samverkan med föreningslivet intensifierats. År 2010 samarbetade Invandrarservice med över 80 olika föreningar inom olika områden. Företrädesvis rör det sig om idrottsföreningar men även andra mer ämnesinriktade organisationer såsom Amnesty, Rädda barnen och Röda Korset.

Kommunen ser föreningslivets mångfald som en framgångsfaktor.

- Det jag har upplevt, säger Solveig Eriksson, är att vi tidigt har varit öppna för att andra kan ha något att bidra med. Många pratar om språket och arbetet som nycklarna till att integrera folk. Men vi tycker inte att det räcker. I Luleå finns det folk som har bott här i tjugo år och de har jobb på verket och pratar språket men när de blir lediga åker de genast hem.

Solveig Eriksson pekar på vikten av sociala nätverk för individer. För nyanlända kan kommunen fylla en roll genom att stimulera att sociala nätverk skapas. Det gör kommunen genom att informera nyanlända om föreningslivet och föreningslivet om de nyanlända.

Samverkansöverenskommelse med Röda Korset

Röda Korset är en av de föreningar som kommunen samverkar tätast med. För att befästa samarbetet slöt kommunen och Röda Korset en samverkansöverenskommelse för åren 2009 och 2010.

Överenskommelsen handlade om att Röda Korset åtog sig att vara delaktigt i vissa aktiviteter och därmed fortsätta att vara engagerat i det integrerande och hälsofrämjande arbete som man tidigare har inlett med kommunen.

- Genom samverkansöverenskommelsen som vi har slutit med kommunen skapas en tydlighet. Vi vet vad vi ska göra och vad som är kommunens ansvar, berättar Helen Hugosson på Röda Korset.

Enligt Helen Hugosson är kommunen särskilt viktig för att hjälpa Röda Korset att komma i kontakt med annars svårnådda grupper. De resultat som man uppnår tillsammans menar hon inte skulle vara möjliga utan den samverkan som finns.

- Integration handlar om att ge förutsättningar för att vara delaktig. Vi ska inte skapa mottagare, utan det är viktigt att individerna är delaktiga i hela processen. Allting bygger på den kraft som finns. Vi skapar förutsättningarna och kommunen hjälper oss med verktygen.

Fakta

Namn: Somalier startar företag

Plats: Malmö

Aktörer: IOGT-NTO, Somalilands förening, Malmö stad, Skurup och Nässjö kommuner

Syfte: Egenförsörjning via eget företagande eller anställning

Temaområde: Arbete och sysselsättning

Projektet Somalier startar företag

I en källarlokal i Rosengård, Malmö, ligger Somalilands förening. Föreningen driver tillsammans med IOGT-NTO, Malmö stad och kommunerna Skurup och Nässjö ett projekt som ska ta tillvara den kompetens som finns hos somalierna för att ge dem en möjlighet att bli självförsörjande – antingen som företagare eller som anställda.

Många av de somalier som kommer till Sverige väljer att bosätta sig i Malmö. I Somalilands förening har man sett att många av de traditionella arbetssätten för att stödja nyanlända i deras etablering i Sverige ofta inte ger positiva resultat för somalier. Stora delar av somalierna i Malmö är beroende av försörjningsstöd för att klara sitt uppehälle.

Projektet Somalier startar företag

Under 2000-talet har Somalilands förening initierat och involverats i olika projekt för att skapa möjligheter för somalier att ta sig in på arbetsmarknaden. Ett sådant projekt är Somalier startar företag som är delfinansierat av Europeiska socialfonden. Projektet sätter brukarperspektivet i främsta rummet. Målsättningen är att utveckla en metod som motiverar somaliska kvinnor och män att bli egenförsörjande - genom att antingen starta företag eller bli anställda.

Projektet utgår från de lokaler som Somalilands förening har i stadsdelen Rosengård. Att vara där de flesta inflyttade somalier bor underlättar etablerandet av kontakt med deltagarna. Projektet kan också dra nytta av det förtroende som Somalilands förening redan har hos målgruppen. Det menar Margareta Rolfson som är projektledare.

I lokalerna skapas det en mötesplats där man kan få hjälp att sätta sig in i systemet och få ytterligare service för att underlätta kontakten med myndigheter.

- Somalier söker sig inte till myndigheter som andra nyanlända gör. När vi sitter i föreningens lokaler blir det mer naturligt att komma till lokalen och lättare för projektledningen att förklara vad som krävs för att få ett arbete och behålla det. Mycket handlar om personlig kontakt.

Enligt Margareta Rolfson finns det förutfattade meningar hos målgruppen att det inte är någon idé att söka jobb. Det finns också strukturer i samhället och på arbetsmarknaden som gör att somalier inte tar sig in.

Flera kommuner är med

IOGT-NTO, där Somalilands förening är medlem, är projektägare och den organisation som tillhandahåller de ekonomiska och administrativa förutsättningarna för att gå in i projektet. Malmö stad är medfinansierad genom sju stadsdelsförvaltningar och det är dessa som sköter rekryteringen till projektet. Även kommunerna Skurup och Nässjö är medfinansierare.

Önskan om bredare samverkan

Det finns en önskan inom projektet att involvera fler aktörer, såsom Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, på ett djupare plan så att dessa inte endast är delaktiga i den referensgrupp som har bildats för att ytterligare utveckla metoderna.

Fakta

Namn: EU projekt Asyl

Plats: Leksand

Aktörer: Västanviks folkhögskola, Leksands kommun, Sveriges Dövas Riksförbund, Migrationsverket

Syfte: Förbättra mottagandet av asylsökande och effektivisera och förbättra introduktionen i det svenska samhället för dem som får uppehållstillstånd

Temaområde: Hälsa, utbildning/bildning, arbete/sysselsättning

Samverkan kring hörselskadade och döva

På Västanviks folkhögskola, belägen strax utanför Leksand, driver flera parter ett projekt för att förbättra mottagandet av asylsökande som är hörselskadade eller döva. Denna grupp asylsökande har ofta stora problem att göra sig förstådd och förklara sina asylskäl. Även nyanlända med uppehållstillstånd omfattas av verksamheten. Alla som går på skolan ges möjligheter att lära sig svenskt teckenspråk och därmed förbättra sina möjligheter att kommunicera.

Västanviks folkhögskola driver sedan början av år 2009 ett projekt tillsammans med Sveriges Dövas Riksförbund, Migrationsverket och Leksands kommun med finansiering av Europeiska flyktingfonden och Allmänna arvsfonden.

Syftet med projektet är att förbättra mottagandet av hörselskadade och döva asylsökande. Ett annat syfte är att effektivisera och förbättra introduktionen i det svenska samhället för dem som får uppehållstillstånd. Tanken är att projektet ska mynna ut i en modell för ett förbättrat och effektiviserat mottagande av nyanlända.

Ett tjugotal döva och hörselskadade asylsökande varje år

Varje år kommer det omkring ett tjugotal asylsökande döva och hörselskadade människor till Sverige. På folkhögskolan finns det möjlighet att ta emot upp till 30 personer.

På skolan finns det kompetent och specialiserad personal. Det finns också organiserad sysselsättning och utbildning, allt i en teckenspråkig miljö. De asylsökande erbjuds boende i form av internatboende. De som beviljas uppehållstillstånd får erbjudande om kommunplacering i Leksand och kan fortsätta sina studier på Västanvik.

På folkhögskolan får de nyanlända lära sig svenskt teckenspråk eftersom teckenspråk precis som andra språk skiljer sig åt mellan olika länder. Döva och hörselskadade behöver komma i kontakt med andra döva och lära sig svenskt teckenspråk så fort som möjligt.

Det kan underlätta asylutredningen vid Migrationsverket om den asylsökande kan göra sig förstådd via svensk teckenspråkstolk. För de som får uppehållstillstånd kan vistelsen vid Västanviks folkhögskola snabba på etableringen i samhället och på arbetsmarknaden.

- När en person får permanent uppehållstillstånd kan han eller hon fortsätta på skolan och har då tjänat ett par månader för de måste ju lära sig att kommunicera, säger Tomas Nylén på Leksands kommun.

Från kommunens sida ser man positivt på det projekt som kommunen är en del av.

- Det är fantastiskt projekt för hörselskadade och döva människor och borde tjäna som föredöme för resten av världen, säger Tomas Nylén.

Fakta

Namn: Yrkeskompis

Plats: Stockholm

Aktörer: Stockholms stad,
Arbetsförmedlingen, Röda
Korset

Syfte: Utökade kontaktnätverk
för nyanlända

Temaområde: Arbete och
sysselsättning, mötesplats

Yrkeskompis ger kontakter och erfarenhetsutbyte

I Stockholm bedriver Röda Korset projektet Yrkeskompis som handlar om att sammanföra nyanlända med etablerade svenskar. Det är en del av ett större samverkansprojekt – Etablering Stockholm - mellan Stockholms stad, Arbetsförmedlingen och Röda Korset.

Gabriel Karlsson från Röda Korset är projektledare för Yrkeskompis. Han är tydlig med sin målsättning för projektet.

- Folk ska lära känna varandra! Många av de nyanlända som kommer till projektet har aldrig suttit ner och pratat med en svensk förut.

Projektet Yrkeskompis härstammar från tidigare projekt som pågick 2007-2009. Därefter utvecklades projektet till att få en tydligare koppling mot arbete och sysselsättning.

Fram till och med november 2010 hade över 500 par etablerade svenskar och nyanlända sammanförts. Matchningen ska vara en neutral brygga där människor som annars inte skulle ha träffat varandra möts. Därmed utökar de sitt sociala kontaktnät och skapar en grund för ett ömsesidigt erfarenhetsutbyte.

– Att alla har något att ta med sig till bordet är viktigt att komma ihåg, enligt Gabriel Karlsson.

Han menar att även de etablerade svenskarna har mycket att lära av kontakten med de nyanlända. De har med sig kunskaper om det land de kommer ifrån, andra kulturer och har gjort en lång resa, ofta med stora svårigheter. De får möta någon med intresse av att ta del av detta samtidigt som de får ett kontaktnät och en förståelse för de sociala koderna i Sverige.

Vissa krav ställs på deltagarna

För att få vara en del av Yrkeskompis har det ställts vissa krav på både nyanlända och etablerade svenskar.

De nyanlända ska ha en viss kunskap i svenska språket, dela grundläggande värderingar om människors lika värde och ha ett permanent uppehållstillstånd. Alla nyanlända som är med i projektet är inskrivna på SFI, jobbtorg och/eller Arbetsförmedlingen. Via utbildningsanordnare, kommunen och Arbetsförmedlingen får Röda Korset hjälp att

rekrytera de nyanlända. Att tidigare deltagare har talat väl om verksamheten har också varit värdefullt för att få kontakt med nya individer.

Även etablerade svenskar måste dela de grundläggande värderingarna om människors lika värde för att få delta i projektet. Dessutom ska de ha ett intresse för människor och andra kulturer. De kommer från ett brett fält av yrkessektorer och har skiftande social bakgrund och ålder. De har ofta hittat till Yrkeskompis via Röda Korsets webbsida eller någon de känner. För att få vara med i projektet måste de genomgå en introduktionsutbildning.

Individer matchas utifrån bakgrund och kompetens

Efter en intervju matchas de nyanlända ihop med etablerade svenskar utifrån kön, ålder, arbetslivserfarenhet och social situation. Matchningen ska ha ett yrkesfokus, det vill säga att den nyanlända ska föras samman med någon som har en koppling till en önskad yrkessektor. Matchningarna är dock inte huggna i sten och om det inte känns rätt finns det möjlighet att göra om processen.

Den grundläggande principen är att initialt sammanföra två frivilliga parter för att sedan låta dem utveckla sin relation på egen hand. Inom ramen för verksamheten erbjuds särskilda aktiviteter, till exempel filmkvällar och studiebesök i samarbete med Studieförbundet.

Yrkeskompis tillför ett brukarperspektiv

Etablering Stockholm, där Yrkeskompis alltså ingår, är ett treårigt samverkansprojekt mellan Stockholms stad, Arbetsförmedlingen och Röda Korset. Det syftar till att kraftsamla och mobilisera resurser för att bättre stödja och snabba på nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Utgångspunkten är att andelen nyanlända i utanförskap i Stockholm är för stor och att det tar för lång tid att etablera sig.

Nyanlända saknar ofta kontakt med arbetslivet och etablerade svenskar. Delprojektet Yrkeskompis tillför ett tydligt brukarperspektiv som ska skapa sådana kontakter. Från Stockholms stads sida ser man att samarbetet i Etablering Stockholm ger nya möjligheter och öppnar dörrar som ett traditionellt arbetssätt inte klarar av.

- Samarbetet har en potential som tar tillvara möjligheterna med en frivilligorganisation som kompletterar myndighetsutövandet. Tillsammans är vi starkare, säger John Scott som är projektledare för Etablering Stockholm.

Yrkeskompis skulle helst inte behövas, men...

Planeringen för Yrkeskompis sträcker sig fram till år 2012 då projektiden upphör, men Gabriel Karlsson såg helst att den verksamhet han bedriver tillsammans med sina frivilliga ledare inte skulle behövas alls. I ett samhälle borde det vara möjligt att alla lär känna varandra även utan ett projekt som Yrkeskompis. Han ser ändå att behovet finns just nu för denna plattform där individer får hjälp med att lära känna varandra.

- För viljan finns där. Starkare än vad som går att förstå.

Fakta

Namn: Komsamman

Plats: Huddinge

Aktörer: Huddinge kommun, Huddinge IF, Svenska kyrkan, Internationella föreningen för invandrarkvinnor

Syfte: Utökade kontaktnätverk för nyanlända

Temaområde: Arbete och sysselsättning, hälsa, mötesplats

Komsamman – ett projekt för familjer

I Huddinge kommun finns projektet Komsamman. Genom en tät samverkan mellan olika aktörer ska projektet erbjuda aktiviteter för nyanlända familjer. Fokus ligger på att ge familjer en plattform för att ta sig in i samhället genom ett kontaktnät och en social gemenskap.

Huddinge kommun har under ett par års tid haft en uttalad policy att föreningar och föreningslivet har en viktig roll att spela som samarbetspartner för att öka mångfalden i samhället. Föreningslivet ses som en av grundstenarna i den lokala demokratin och skapare av social sammanhållning, genom att motverka segregation och social isolering.

Familjen i fokus

Ett projekt som Huddinge kommun är involverad i är KomSamman som finns i stadsdelen Flemingsberg. Projektet håller till i Svenska kyrkans lokaler.

Syftet med projektet är att underlätta nyanländas inträde i det svenska samhället. Genom att lägga fokus på familjen och på att den ska känna sig trygg har man skapat en arena där familjen kan ta del av hälsofrämjande aktiviteter. De aktiviteter som erbjuds de deltagande familjerna är allt från filmvisning till dansterapi. Projektet ska också ge deltagarna ett kontaktnät genom de föreningar som deltar.

De målsättningar som har satts upp är brukarorienterade. De familjer som har deltagit ska känna att de har erbjudits vägar in i det svenska samhället och till meningsfulla aktiviteter.

Flera aktörer i projektet

Förutom Svenska kyrkan och Huddinge är även Idrottsklubben Huddinge IF och Internationella föreningen för invandrarkvinnor parter som tillsammans driver projektet. Varje part bidrar i samarbetet efter förmåga.

Projektet startade i oktober år 2010 och under de första veckorna var det ungefär ett hundratal personer som besökte kyrkans lokaler varje onsdagseftermiddag.

Samverkan vid mottagande av nyanlända invandrare

Med denna rapport vill Sveriges Kommuner och Landsting sprida exempel på hur samverkan kan se ut mellan idéburna organisationer, kommuner och landsting i mottagandet av nyanlända invandrare.

I rapporten presenteras tio exempel. De är hämtade från Malmö i söder till Luleå i norr. Kommuner med både stor och liten befolkning finns med. Det är en imponerande mängd aktörer som är delaktiga i mottagandet av nyanlända: idrottsklubbar, lokala föreningar, nationella och internationella organisationer, religiösa samfund, kommuner, landsting och statliga myndigheter.

Exemplen har även en stor bredd vad gäller organisation, omfattning och innehåll. Kostnaderna för verksamheterna varierar från några tusental kronor till flera miljoner. Det handlar om projekt, delprojekt och permanenta verksamheter. En del aktörer har precis startat medan andra är i färd med att avveckla sina projekt och mobilisera krafter för att låta verksamheten leva vidare i andra former.

Upplysningar om innehållet
Roy Melchert, roy.melchert@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2011
ISBN-nr: ISBN 978-91-7164-662-0
Text: Roy Melchert och Viktor Wigren

Ladda ned på www.skl.se/publikationer. ISBN 978-91-7164-662-0